

STARTPAKKE
- FOR BOFÆLLESSKABET

Fællesskabet - den sociale dimension

Fællesskab

Bæredygtighed

Organisering

Fællesskab

Jura/Økonomi

IN TRO DUK TION

Det sociale felt har kolossal betydning i opstarten af et bofællesskab. Erfaringen viser, at det ofte er negative sociale dynamikker, der stopper bofællesskaber på deres vej, snarere end andre benspænd. Det er derfor vigtigt at give det sociale felt opmærksomhed lige fra starten, da det er det, der skal kunne 'bære' bofællesskabet – både under etablering, og når man skal i gang med at bo sammen. Allerede i opstartsfasen skaber gode rammer for 'mødet' mellem beboerne en sammenhængskraft og fælles kultur. Men det er ikke blot gjort ved at etablere gode rammer. Kulturen skal vedligeholdes og passes - især i perioder, hvor fællesskabet kollektivt er udmattet af store beslutninger eller særlige indsatser.

6. Fysiske rammer for socialt liv

Fælleshus, udearealer og faciliteter. Rammerne betinger vores adfærd, og det fysiske design er noget af det sværeste at ændre, så her skal virkelig tænkes langsigtet i fællesskabet.

12. Balance mellem privatliv og fællesskab

Det er noget, alle bofællesskaber må overveje. Et godt fællesskab opstår blandt andet, når det er legitimt at italesætte og sætte grænser for både det private og det fælles.

14. Kultur, ritualer og traditioner

De opstår generelt af sig selv med tiden, men et opstartende fællesskab kan nyde godt af at fylde deres rammer med et farverigt samliv fra starten.

16. Konflikthåndtering

Når der trods al planlægning alligevel opstår konflikter, er det nyttigt på forhånd at have aftalt, hvordan man forholder sig – og allerhelst at have øvet sig i det allerede.

20. Fællesspisning

At spise og lave mad sammen er kernen i mange fællesskaber og noget, mange har holdninger til og behov omkring. Der findes heldigvis en del erfaringer at trække på, når man skal skabe sin egen fællesspisnings-ordning.

24. Børn i fællesskabet

Hvis der er børn i fællesskabet, bør man fra starten have forventningsafstemninger om rammer og kultur. Især samspillet mellem voksne og børn samt børnenes involvering i fællesskabet er noget, der kan være mange forskellige ønsker og holdninger til.

Bofællesskabets fysiske rammer har stor betydning for beboeres sociale samvær. Det er ofte netop de fysiske omgivelser, design af bygninger og fællesarealer, der adskiller bofællesskaber fra andre boformer. Det fysiske miljø rammer så at sige beboernes muligheder for at indgå i sociale relationer, udviklings- og læringsmuligheder samt dagligdags aktiviteter.

Mange nyopførte bofællesskaber bygges, så der er større udendørs fællesarealer, som husene orienterer sig ud mod, og hvor der er rum til en bred vifte af fælles faciliteter, såsom:

- Redskabsskur til værktøj, græsslåmaskine og haveredskaber
- Affaldssortering og -containere - måske en genbrugsbod eller 'free shop'
- Parkering til biler og cykler - og ladestander til elbiler/cykler
- Legeplads - gerne med noget for alle aldre
- Bålplads
- Badesø, swimmingpool, soppebassin
- En større græsplæne til boldspil, teltopstilling og andre aktiviteter
- Shelter - både for beboere og gæster - og måske offentligt tilgængeligt?
- Blomsterbede, plantekasser, køkkenhave, drivhus
- Høsehus og -gård
- Kompostspande/bunke
- Fælles vaskemaskiner eller fryser
- Forskellige (kreative) værksteder
- Fælles multirum til bevægelse, fester, mm.

Alle ovennævnte faciliteter fremmer i stor udstrækning spontane møder i hverdagen og samvær mellem beboerne - især hvis de er designet og placeret med henblik på netop dette. Et drivhus kan indeholde et hyggeområde. Legepladsen kan ligge ved fælleshuset, så voksne og børn kan lave hver deres ting, men tæt på hinanden. Og hvis par-

"Det er ikke et rigtigt fællesskab, før den bedste boremaskine ligger i det fælles værksted."

Beboer i Svalin

CITAT

Et særligt og unikt kendetegn ved bofællesskaber er fælleshuset. Det danner rammen for det sociale fællesskab og er et naturligt mødested, som alle beboere har lige adgang til. Dertil kommer, at fælleshuset kan tilbyde nogle af de faciliteter, som det er oplagt at 'spare' væk i de private hjem. Fælleshuset skaber på den måde mulighed for deling, pladsoptimering og opnåelse af stordriftsfordele i bofællesskabet.

Nogle etablerede bofællesskaber har af forskellige årsager ventet nogle år med at bygge fælleshuset (fx på grund af økonomi eller et ønske om at etablere de private boliger først). Erfaringen viser, at det er vigtigt at have et fælleshus tidligt i bofællesskabets etableringsfase, da betydningsfulde aktiviteter som fællesspisning ellers kan stå i baggrunden i op til flere år.

Oplagte faciliteter i et fælleshus er:

- Storkøkken, fadebur og køle/frysekapacitet
- Stort spiserum, der også kan anvendes til arrangementer, fester og møder
- Gæsteværelser til familie, venner og besøgende
- Kontorpladser til hjemmearbejde
- Legerum og evt. et ungdomsrum, at der er plads til børn/unges udfoldelser
- Loungeområde eller stuer til afslapning
- Klaver, espressomaskine, fadølsanlæg, bordfodbold, projektor og lignende fælles ejendele til brug i fællesskabet
- Værksted, atelier, øverum, meditationsrum, fitnesslokale og andre hobbyrum
- Badeværelse, sauna, jacuzzi...
- Vaske- og tørrerum.

Det er en god idé at tænke i multifunktionalitet, når man designer et fælleshus. Det er ofte smart at have mulighed for at ændre ruminddeling med flytbare vægge, mindre opbevaringsrum til udstyr, ekstra møbler og lignende samt borde og stole, der er lette at flytte og stable. Det samme rum kan anvendes til både yoga, legerum, dansefest, sovesal, bordtennisturnering, biograf og fællesmøder, hvis møblerne er flytbare og gulvet godt. Omvendt er det vigtigt, at fælleshuset føles hjemligt og er æstetisk indbydende, så man bør passe på ikke at sætte et alt for institutionsagtigt præg.

I Den Selvforsynende Landsby har beboerne udtrykket 'Højgårdsfælden'. Højgård er en 250 år gammel trelænget gård, der fungerer som fælles bygninger for bofællesskabet. I stuehuset er der fælleskøkken, spisekammer, stuer til fællesspisninger og fællesmøder, gæsteværelser, et par kontorer til beboere med selvstændig virksomhed, og dueslag til alle beboernes post. De gamle ladebygninger huser værksted og maskiner til bofællesskabets hobbylandbrug, en gildesal, en byttebiks med genbrugstøj og ting og sager fra beboere og deres bekendte, fælles fryser og fødevarerlager, vaskerum med to fælles vaskemaskiner samt 'genbrugsstation' til fælles affaldssortering af både husholdningsaffald og storskrald. Der er dermed rigtig mange hverdagsfaciliteter, som beboere fra landsbyen går eller cykler den lille tur gennem bofællesskabets stisystemer for at klare på Højgård. 'Jeg røg i Højgårdsfælden' siger de, når turen tog lidt længere tid end planlagt, fordi de mødte en nabo eller flere og faldt i snak om verdenssituationen eller seneste nyt i bofællesskabet.

Se flere eksempler på fælleshuse i Vidensbanken på www.bofaellesskab.dk

Den enkelte beboer kan godt drukne lidt i større bofællesskaber. Mange fællesskaber deler sig derfor op i mindre enheder, hvor man har mulighed for lidt mere føling med hinanden i dagligdagen. Disse bogrupper kan med fordel tænkes ind i arkitekturen fra starten. Måske ligger husene i klynger? Måske er der fællesarealer eller fælles faciliteter knyttet til hver bogruppe? Måske har facaderne forskellige farver, som markerer hvilke dele af byggeriet, der 'hører sammen'?

Spørgsmål til opdeling i bogrupper:

- Hvad skal bogrupperne være fælles om? Fødselsdage? Aftensmaden? Vedligehold af gruppens arealer? Månedlige trivselsmøder? Andet?
- Hvor mange mennesker kan samles om disse funktioner?
- Skal bogrupperne være en del af organisationen eller være uformelle fællesskaber?
- Deles grupperne på forhånd op efter nogle kriterier? Variation eller homogenitet i alder/livssituation fx? Og hvad sker der i givet fald, hvis man skifter status? Skal man så også skifte bolig?

EKSEMPEL

På Munksøgård er fællesskabet inddelt i 5 bogrupper. Hver bogruppe har deres egne vedtægter, bogruppemøder, fællesspisningsordninger, arbejdsgrupper mm. De har også forpligtelser i det store fællesskab (hele Munksøgård) i form af arbejdsgrupper, fællesmøder samt generalforsamling.

Se flere eksempler på fælleshuse i Vidensbanken på www.bofællesskab.dk

En af de drøftelser, som ofte kommer op i startfasen, er balancen mellem privatliv og fællesskab. Beboere i bofællesskaber oplever som andre, at deres livssituationer – eller blot dagsform – er skiftende, og dette kan påvirke behovet for henholdsvis at tage større eller mindre del i fællesskabet. Drøftelserne om det fælles kontra det private er sjældent gjort med en beslutning på en generalforsamling – men er et tema, der vil dukke op igen og igen. At være meget tydelig om forventningen til deltagelse over for kommende deltagere i fællesskabet er derfor en vigtig del af optagelsesprocessen.

Hvad er privat?

Generelt er det udbredt i bofællesskaber, at beboernes boliger og grunde er private områder, hvor beboeren selv beslutter, hvordan tingene skal foregå. Beboerne kan eksempelvis frit vælge at spise hakket oksekød til aftensmad derhjemme, selvom der er en beslutning om vegetarisk fællesspisning. Udfordringer i forhold til værdier og levevis kan opstå, og der kan forekomme konflikter og spørgsmål om, hvornår noget angår fællesskabslivet eller privatlivet, hvis en privat sag som fx børneopdragelse påvirker andre beboere i sociale situationer i bofællesskabet.

CITAT

"Vi har været nødt til at finde på det der begreb med familietid. I starten var det fordi, at ungerne var meget ude, og så var det sådan, at 'nu er vi nødt til at have noget familietid'. Men nu kan jeg også høre, at nogle gange, hvis det banker på – og det gør det rimelig tit hos os – så kan mine børn godt finde på at sige: 'mor, vil du ikke sige, at vi har familietid?' som en legitim undskyldning for ikke at skulle ud og lege."

En beboer i Svalin

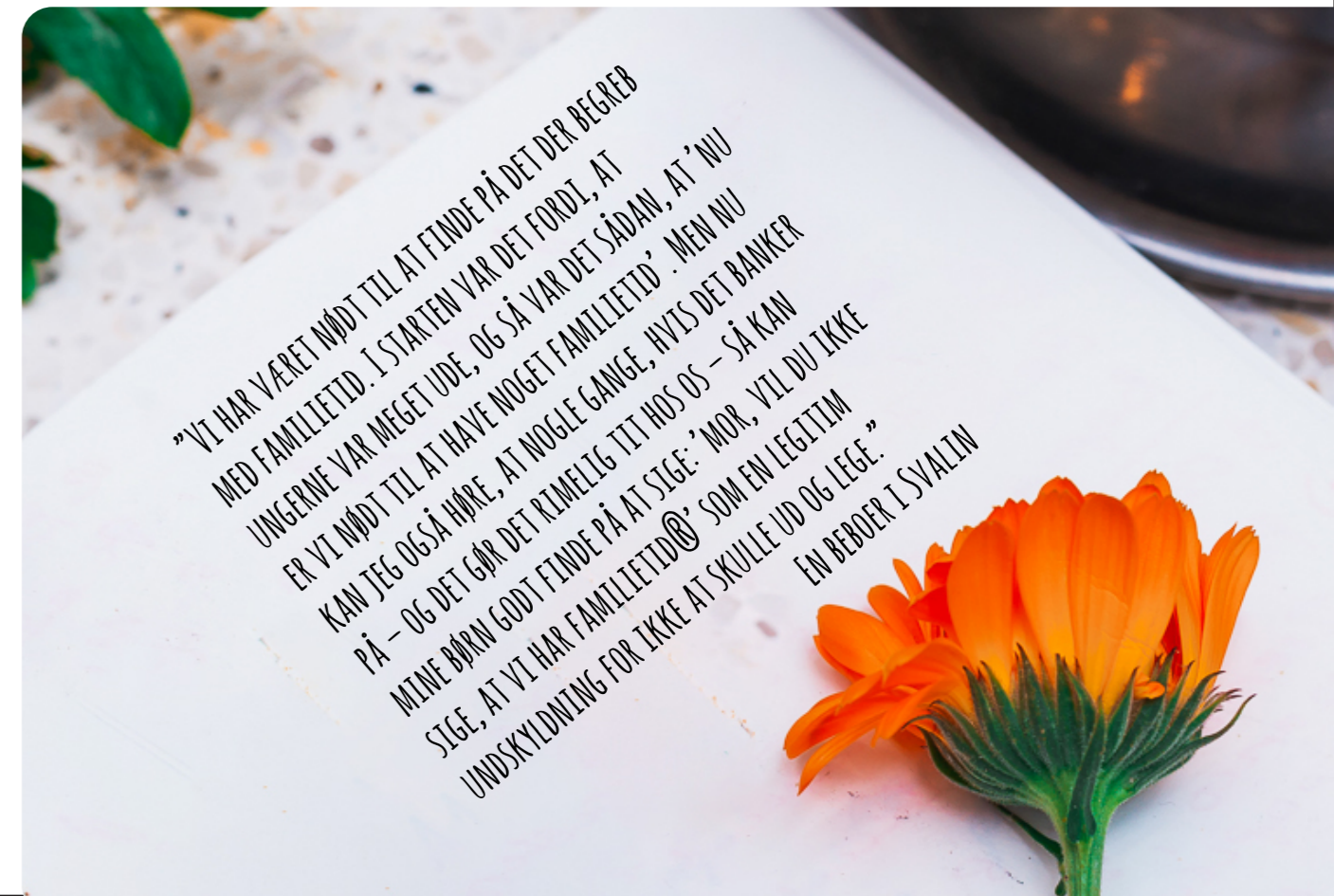
Det private, semi-private og fællesrum

Det er værd at overveje, hvorledes private, semi-private og fællesrum påvirker beboernes relationer og udviklingsmuligheder. Semi-private rum som passager og stier kan have indvirkning på oplevelsen af privatliv eller fællesskabsorienterede aktiviteter. Det kan være værd at overveje, om private grunde skal afgrænses med hegn eller hæk for at cementere privatsfæren, eller om grundene skal mødes mere flydende, hvor små stier bevæger sig mellem husene. Indendørs semi-private rum kan have stor betydning for oplevelsen af ejerskab over materielle genstande, samt spørgsmål om ansvar vedrørende oprydning og vedligeholdelse. Nogle sociale aktiviteter kræver også fordybelse for at udføre arbejdsopgaver ordentligt, hvilket kan besværliggøres ved for mange forbipasserende. Eksempelvis kan fælles madopbevaring i fryserne i køkkenet skabe private behov for at krydse køkkenområder, hvor andre beboere arbejder på madlavningen. Det kan både skabe forstyrrelser, men også mulighed for spontane samtaler.

At finde balancen

Mange beboere taler om at finde den rette balance mellem tiden og energien i deres privatliv og i fællesskabslivet. For mange opleves muligheden for at trække sig og fx kun deltage i de fællesspisninger, der er socialt og praktisk overskud til, som en afgørende præmis for, at privatlivet kan hænge sammen med en aktiv og social hverdag blandt naboer i bofællesskabet.

Værdsættelsen af forbundethed og fællesskab har altså visse grænser. Grænserne opleves som et vigtigt pejlemærke for at have fleksibilitet og balance i hverdagen og skabe plads til også at være en 'lille' familie, som nogle beboere i bofællesskab betegner det. Balancen kan dermed kendetegnes ved både at have en gensidig forpligtelse over for fællesskabet og en gensidig respekt for privatlivet.

Hvordan skabes en kultur, som andre har lyst til at være en del af, som smitter, engagerer og 'mærkes', når man er der? Det er der selvfølgelig ikke ét svar på, men som en opstartende gruppe er det værd at investere i traditioner og ritualer, som er noget af det, der er med til at skabe bofællesskabets egen kultur.

Traditioner

De fleste bofællesskaber etablerer tilbagevendende traditioner - fx fælles nytårsaften, fastelavnsfest, påskefrokost, Skt. Hans, sportsdag, høstfest, halloween eller en årlig markedsdag. Nogle traditioner er særlige for det enkelte bofællesskab. Det kan være fællesskabets fødselsdag eller arrangementer knyttet til dets vision eller tema, åbent hus-dage eller en fest efter årets generalforsamling. Nogle bofællesskaber har lavet et årshjul, som illustrerer de tilbagevendende traditioner - se eksempler i Vidensbanken.

Udførelsen af den enkelte tradition kan selvfølgelig se meget forskellig ud. Kopierer man blot den bredere kulturs højtider, er der mindre chance for, at traditionen for alvor præger fællesskabets kultur. Man kan altså med fordel finde sine egne måder at fejre på. Ofte har et bofællesskab også flere muligheder i form af større og

bedre faciliteter samt flere hænder og hoveder.

Nogle traditioner kan være ekskluderende over for nogle grupper. Alkohol kan fx dele vandene, ligesom ikke alle arrangementer er sjove for alle aldersgrupper. Det er helt naturligt, men det er godt at være opmærksom på at inkludere alle hen over året. Man kan lade forskellige grupper stå for forskellige arrangementer for at sikre diversitet i festlighederne. Mange traditioner lægger op til at invitere naboer, familie og venner af fællesskabet, men det er værd at overveje, om nogle begivenheder skal være forbeholdt beboerne alene.

Ritualer

Ritualer er også med til at skabe fællesskabets kultur. Det er for eksempel et ritual, hvordan man sammenkalder til møde. Ud over at sende en mødeindkaldelse ud, kan det være et ritual at ringe med en stor klokke, måske den samme, som man bruger til at kalde til spisning. Det er typisk, at der opstår ritualer i forbindelse med fællesspisningen. Det kan også være et ritual, at man byder nye beboere velkommen med en blomst, en sang eller andet. Mange ritualer har karakter af at være regler og kan formaliseres som sådanne.

Til fællesspisning i Bondebjerget er det et fast ritual, at menuen annonceres højt, og der siges "værsgo". Ligeledes at man sidder samlet de første tyve minutter af en fællesspisning, inden børn - og voksne - må forlade bordet.

I Hallingelille afholdes 'De dodes dag'. Alle, der har en afdød person, de gerne vil mindes, sætter et billede i fælleshuset, på et fælles alter. Heriblandt sættes også billeder af dem, der er døde, mens de har boet i Hallingelille. Sammen mindes de afdøde. Man ser også filmen Coco, der omhandler dette tema. Hvert år. Og det er altid en smuk og stemningsfuld begivenhed.

Konflikter opstår som en helt naturlig del af fællesskabernes væren. At skabe gode rammer for dialog og accept af forskelligheder bliver derfor afgørende for fællesskabets kultur og sammenhængskraft.

Konflikter udspiller sig både på møder som uenigheder om følelsesfulde emner og mellem enkeltpersoner uden for møderne, i mindre grupper og i naboskaberne. Tager man hånd om konfliktstof på et tidligt tidspunkt og bevares interessen for andres synspunkter, kan uenigheder fungere som kreative udviklingsprocesser og være befordrende for læring og udvikling. Tages der ikke hånd om konfliktstof tidligt og nysgerrigt, kan stor uforsonlighed opstå. En konfliktforebyggende indsats bliver et behov i de fleste fællesskaber over tid. I nyere fællesskaber er denne indsats oftest lagt ind i strukturen fra start. Ligeledes bør man have aftalt, hvordan man håndterer konflikter, når de alligevel uvægerligt opstår, sådan at man ikke skal til at enes om dette, efter at dialogen måske er brudt sammen. Rammer for konflikthåndtering kan formaliseres i bofællesskabets vedtægter.

Se eksempler på hvordan konflikthåndtering er lagt ind i fællesskabets struktur i Vidensbanken.

Konflikthåndtering på møder

Bofællesskaber med en stærk profil har ofte beboere med stærke meninger, som kan have det svært med, at andre kan komme til at 'punktere' den drøm, de selv brænder for. Det er vigtigt at kunne lade følelserne tale med - som en del af eller ved siden af de mere argumentations-baserede drøftelser. At skabe den gode stemning både ved mødets indgang (ved en check-in-runde) og ved mødets udgang (ved en kort evaluering fra deltagerne) kan være faste dele af mødetilrettelæggelsen (se eksempler på møder i Vidensbanken). Disse elementer i møderne bidrager også til, at deltagerne lærer hinanden at kende, så de bedre kan 'høre' hinandens intentioner. Man bør ydermere drøfte, hvordan den gode tone på selve møderne holdes.

Munksøgård ved Roskilde og Den Selvforsynende Landsby på Fyn arbejder med nedsivning, mens bl.a. Hal-lingelille, Fri&Fro og Permatopia på Sjælland har etableret pilerensningsanlæg.

EKSEMPEL

Følgende er gængse redskaber:

- Facilitators/mødeleders mandat kan indeholde retten til at bede om god tone.
- Man kan have en dedikeret stemningsobservatør, som kan afbryde talerrækken, hvis der er behov for at trække vejret og blive opmærksom på toneleje - eller der måske bare er brug for en pause for alle.
- Facilitator kan iværksætte turtagning med en talestok eller give plads til samtaleprocesser i mindre grupper som en del af mødet.
- Ved vigtige spørgsmål kan man tage en runde, hvor alle efter tur får lov at give deres input uden at skulle slås for at få ordet.

Man kan også have hele møder dedikeret til samtaler om, hvordan beboerne har det (nogle steder kaldet hjertemøder) – eller dele af et fællesmøde kan være afsat til samtaler om trivsel: Hvad er man glad for/ked af? Enten i mindre grupper eller efter behov i fællesskab. Ved løbende at få indblik i, hvor man hver især står, bliver det lettere at have forståelse for hinanden, og der fostres større tillid i gruppen. Men det kræver en tilvænningsproces for mange at skulle dele ud af sig selv.

Konflikter i teams og mellem enkeltpersoner

Hvad gør fællesskabet med konflikter i teams, mellem enkeltpersoner og fællesskabet (hvis nogen fx ikke overholder de beslutninger, fællesskabet har truffet) eller mellem enkeltpersoner i bofællesskabet? I nogle fællesskaber er det en del af bestyrelsesarbejdet at mægle, i andre har man afsat midler til en ekstern konfliktmægler, og i atter andre er der ved indflytning (eller løbende) træning i fx girafsprag, ikke-aggressiv eller anerkendende kommunikation.

Uanset hvad, er det vigtigt ikke at overlade større konflikter til de involverede parter. Større konflikter påvirker uundgåeligt resten af fællesskabet, som derfor har ret og pligt til at involvere sig, ligesom konfliktens parter har pligt til at bistå med håndteringen. Det er en til tider svær, men altid nødvendig øvelse, at lade konfliktstof komme op i nogle fælles rammer. Det skal ikke nødvendigvis være på et fællesmøde (det er sjældent smart at tage den slags i plenum), men der bør være en måde at løfte konflikter ud af det private rum.

Spørgsmål om konflikt håndtering:

- Skal beboere på forhånd forpligte sig eksplicit på ansvarlig konflikt håndtering?
- Hvem går man til, når man oplever begyndende konflikter? Og hvilket mandat har den/de, der hjælper med konfliktstof, i hvilke situationer?
- Kan man vælge/nominere nogen til et trivsels- eller konfliktudvalg/dialogteam?
- Skal man entrere med en udenforstående konfliktmægler? Hvem kan i givet fald beslutte at indkalde denne?
- Skal man have en decideret konflikt håndterings-model?
- Hvordan bliver nye beboere i givet fald introduceret til modellen? Årlige kurser? Selvbetalte eksterne kurser inden indflytning? Løbende træning for alle interesserede?
- Skal man have en procedure for at flytte folk fra arbejdsgrupper, hvis nogle medlemmer af en gruppe ikke kan sammen?

I Permatopia havde man fælles udviklingsdage før indflytning, hvor de kommende beboere arbejdede med at udforme et sæt 'hensynsregler', der fortæller om de sociale spilleregler, som beboerne gerne vil leve sammen efter. Processen var vigtig for at finde den fælles gode tone og den sociale forståelse for andres værdier. Se Permatopias hensynsregler i Vidensbanken. At overholde aftaler og fælles beslutninger kræver sommetider aktiv støtte.

Permatopias dialogteam er en gruppe på tre beboere, som af fællesskabet har fået mandat til at arbejde med konflikter eller dialoger, der udvikler sig u hensigtsmæssigt eller helt ophører mellem en beboer og fællesskabet eller i en arbejdsgruppe i fællesskabet.

Dialogteamet arbejder med en kærlig, omsorgsfuld tilgang. Dialogteamet kan involvere andre i dialogen, fx teammedlemmer, men ikke iværksætte sanktioner. Dialogen vil altid have trivsel og hjælp til de involverede som udgangspunkt. Dialogteamet kan være opsøgende med direkte og imødekomende kontakt. Dialogteamet har årligt en del enkeltsager, hvor der findes mindelige løsninger på manglende deltagelse, betaling og overholdelse af fælles aftaler samt genstartning af kuldsejlede samtaler. Dialogteamet har tavshedspligt om individuelle forhold.

Se flere eksempler på fælleshuse i Vidensbanken på www.bofællesskab.dk

Det at tilberede aftensmad til hinanden, spise sammen og snakke om løst og fast over maden er en betydningsfuld måde at være sammen på. Mange bofællesskaber betragter fællesspisningen som en kerneværdi og en hverdagsrutine, der styrker fællesskabet væsentligt, der udgør fællesskabets 'lim'. Samtidig er det en praktisk foranstaltning, der frigiver tid for den enkelte beboer, fordi man ikke selv skal stå for mad hver dag.

Der findes utallige fællesspisnings-ordninger. I nogle bofællesskaber er der mulighed for at spise sammen de fleste af ugens dage, mens man i andre blot spiser sammen lejlighedsvist. Erfaringen viser, at en velfungerende fællesspisnings-ordning har en struktur, der tilgodeser forskellige behov. Se Vidensbanken for eksempler på fællesspisnings-ordninger.

Fællesspisning som kerneværdi?

Skal det inkluderes i vedtægterne eller i profilen, at fællesspisning er en fast ordning, der som udgangspunkt involverer alle beboere? Hvad gør det ved fællesskabet, hvis der er nogle, som er med, og nogle, der ikke er? Hvis intentionen er, at fællesspisningen er en kerneværdi for bofællesskabet, kan en fast ordning være oplagt. Dermed er det ikke til diskussion, om der er fællesspisning, og bofællesskabet tiltrækker på den måde beboere, som byder ind på og ønsker den præmis. Hvis man sørger for, at ordningen er fleksibel og rummelig, kan der være flere,

som er med på ideen om en fast ordning. Andre bofællesskaber samles om at have så få obligatoriske aktiviteter som muligt, hvor lysten driver værket, og fællesspisning opstår, når beboerne har tid og lyst.

I Vidensbanken er der eksempler på vedtægter, hvor fællesspisning er skrevet ind

Administration og økonomi

Der betales ofte pr. måltid - eventuelt med forskellig pris for børn og voksne. Hvis beboere har gæster, betaler de i nogle bofællesskaber lidt ekstra pr. måltid. Det er også en mulighed, at beboere betaler et fast månedligt beløb og dermed automatisk har betalt for alle måltider - som så kan spises til fællesspisningen eller hentes hjem som 'take away'. Med en sådan ordning vil beboere på orlov fra fællesspisningen være fritaget for den faste betaling. Mange bofællesskaber har en ordning, hvor man kun betaler for, hvad man spiser - altså kun for de måltider, man reelt har meldt sig til.

Erfaringen fra bofællesskaber, der har eksisteret i flere år, viser, at fællesspisningens form og tilknytningen til ordningen kan ændre sig over tid. I nogle bofællesskaber dør fællesspisningen simpelthen ud i perioder. Løbende revurderinger kan puste nyt liv i denne vigtige sociale aktivitet. I et nyt bofællesskab kan det være en god ide med årlige evalueringer de første år, så ordningen tilpasses det faktiske liv i bofællesskabet.

CITAT

"Altså det der fællesspisning, det synes jeg altså er en vild ressource at have i sit liv. Bare at kunne møde ovre i fælleshuset og spise mad. Tit når vi kommer hjem om eftermiddagen, så løber børnene ud og leger med nogen, og så er der faktisk tid til at drikke kaffe og hygge sig, mens andre sørger for alt med aftensmaden."

Beboer i Svalin

Spørgsmål til fællesspisning:

- Hvor mange dage om ugen skal der være fællesspisning?
- Skal alle deltage på madhold, som obligatorisk forpligtelse, for at få fællesspisningen til at køre?
- Forventes det, at alle beboere spiser med så mange dage om ugen som muligt, eller er det en del af ordningen, at man kan melde fra på dagsbasis, eller vælge at spise den tilberedte mad derhjemme?
- Kan beboere tilmelde sig opvaskehold, indkøb eller andre arbejdsopgaver i bofællesskabet, hvis det på grund af fx arbejdstider er udfordrende at være med i selve madlavningen?
- Kan beboere tage orlov fra ordningen i perioder?
- Skal der være bordskik – fx en regel om, at man ikke rejser sig det første kvarter (kan være en fordel, at alle børn har samme vilkår).

Nogle beboere foretrækker muligheden for at kunne hente den tilberedte aftensmad og spise hjemme. Fx er mange børnefamilier glade for af og til at kunne benytte denne mulighed, fordi de så kan spise alene med deres familie, men samtidig nyde godt af, at der er lavet mad. Der kan i perioder være behov for mere ro omkring spisesituationen – også under barsel, sygdom og arbejdspress.

Spørgsmål til struktur og organisering:

- Skal der være faste madhold, og hvor mange personer skal der i givet fald være på hvert hold?
- Hvor gamle skal børn være, for at de indgår på madhold?
- Hvordan sammensættes madhold? Går par/familier sammen, eller deler de sig ud på forskellige madhold?
- Hvem sørger for opvasken – madholdet eller et særskilt hold?
- Hvem udarbejder menuen, og skal den meldes ud til bofællesskabet på forhånd?
- Hvornår skal man senest have mulighed for at melde sig til/fra? Og hvordan gør man det?

Når fællesspisnings-ordningen er velorganiseret, bliver den mere smidig. Der vil ofte være en lille håndfuld beboere, som godt kan lide at udtænke 'systemet', gerne ved at skele til andre bofællesskabers fællesspisnings-ordninger. En anden arbejdsgruppe kan stå for overblik over køkkenredskaber, service samt indkøb af grundingredienser til fælleskøkkenet. Hvor ofte madholdet skal lave mad, kommer an på antallet af ugentlige fællesspisnings-dage og hvor mange beboere, der er med i ordningen.

Retningslinjer for maden

Skal maden være vegetarisk, økologisk, eller skal der fx være minimum én dag med fisk og kødløse dage? De fleste bofællesskaber har lister med allergier og særlige hensyn, så beboerne kan oplyse hinanden om deres behov. Mange har også en liste over, hvad der opfattes som børnevenligt, så man sikrer varieret mad, som også mere kræsne børn kan spise.

Vær opmærksom på, at jo flere særhensyn, man vælger at tage i forbindelse med maden, jo større en opgave er det for madholdet at tilberede maden. Det er derfor en god ide på forhånd at aftale hvilke særhensyn, man som fællesskab vil tage (kan fx være i forhold til egentlige allergier), sådan at man undgår, at kræsenhed og individuelle præferencer belaster fællesskabet uhenigtsmæssigt.

Ofte opstår der 'bofællesskabets yndlingsretter', som laves igen og igen. Bofællesskaber udveksler den slags opskrifter – mad, der fungerer i større skala.

Find flere eksempler i [Vidensbanken](#)

"Jeg var skræmt ved tanken om fællesspisning hver dag, men da jeg flyttede ind og oplevede det i praksis, var jeg meget positivt overrasket over al den tid, jeg pludselig fik. Jeg skulle hverken købe ind eller lave mad."

Beboer fra Bofællesskabet Trudeslund

I Hallingelille har man eksperimenteret en del for at få så mange som muligt med i ordningen. Udover almindelig fællesspisning to gange om ugen opstod andre madklubber. Fx KERNESUND, hvor der spises efter særlige principper, MUG (mad uden grænser), hvor der spises rigelig med fløde, rødvin og kød, og Onsdags-fællesspisningen, der foregår hjemme i folks hjem, hvor man laver mad til seks gæster i stedet for den store fællesspisning – ved lodtrækning, så man møder flere af sine naboer. Nogle gange er der fællesspisninger på fredage, hvor madholdet også står for dessert og efterfølgende samvær omkring rundbold, sang, film, spil eller lignende. At afprøve forskellige modeller giver variation.

I mange fællesskaber er der et alsidigt børneliv, og hos mange af børnenes forældre er netop vilkårene for børnene en vigtig begrundelse for at bo i fællesskabet. At børn i alle aldre bor sammen, deler fælles aktiviteter og arealer, spiser sammen, ser de voksne arbejde og løse opgaver sammen, deltager i ritualer og møder – alt det bliver en del af læringen som en alsidig verdensborger.

I de fleste blandede fællesskaber er forståelse og samvær på tværs af generationer en vigtig værdi.

I nogle fællesskaber er der fælles børnepasning eller institution, og der er som regel fælles udefaciliteter - måske fælles ejerskab til legetøj, cykler og fælles legerum, boldbaner, trampoliner eller teenage-huler.

At give børnene ansvar, med- og selvbestemmelse er også ofte vigtige fællesskabsværdier. I nogle fællesskaber får børn rådighed over en del af det årlige budget, i andre inviteres børnegrupperne med i indretning af lokaler, menuplanlægning i fælleskøkkenet eller deltagelse i det fælles arbejde.

At have børn i fællesskab giver også udfordringer om indblanding i andres opdragelsespraksis og kan give gnidninger mellem ønsker om fri udfoldelse og henholdsvis ro og fred. Det er vigtigt at drøfte i fællesskabets start, hvordan man både fysisk og mentalt kan give plads til forskellige behov for børneudfoldelse - fx med stillezoner. Især i forbindelse med fællesspisning oplever de fleste fællesskaber behov for rammer for børns adfærd.

Se eksempler på fællesspisnings-ordninger i Vidensbanken

Spørgsmål om inddragelse af børn i fællesskabets liv:

- Hvor og hvordan sikrer man plads til børnenes aktiviteter og leg?
- Hvad vil fællesskabet gerne involvere børnene i/give dem ansvar for? Med hvilken støtte?
- Hvordan håndterer man fælles opdragelse eller andre voksnes rammesætning for børn i hverdagen?
- Hvilke fysiske rammer kan fællesskabet etablere for børns udfoldelse (legepladser, legerum)?
- Hvilke ritualer og aktiviteter, som særligt er til glæde for børn, har hvem ansvar for?

Børnerådet i Hallingelille opstod, da en velmenende forældregruppe havde opstartet en legeplads uden at have taget børnene med på råd. Man er med, fra man er 6-18 år, og mødes med et par voksne ressourcpersoner (helst dem, der ikke selv har børn) og arrangerer aktiviteter ud fra et budget, der består af et kontingent på 50 kr./måned pr. barn. Der tales også om ting som mobning, og om der er andre i skolen, der taler

mærkeligt om det at bo i et økosamfund. Har man noget til et punkt på Hallingelille's fællesmøde, sender man en repræsentant eller to. Ofte er der til børnerådets møder pizza, slik eller lignende – børnene bestemmer. Forældrene forventes at respektere børnenes beslutninger – også hvis Børnerådet vil bruge hele budgettet på en weekend i Lalandia.

I Bofællesskabet Overdrevet afholder børnegruppen et møde forud for bofællesskabets månedlige fællesmøde, hvor børnene diskuterer emner, der er relevante for dem. Børnegruppen støttes af tre voksne.

Se flere eksempler på hvordan børn inkluderes i fællesskaber i Vidensbanken

Vi håber, at denne gennemgang kan lette samarbejdet med kommunen, så det bliver en fælles indsats at få skabt flere og bedre bofællesskaber.

Se senest opdaterede version af denne tekst på:
www.bofaellesskab.dk/faellesskab

2024

Finansieret af

